

1 MAYIS'IN GERÇEK TARİHİ

Yıldırım Koç

1 Mayıs'ın geçmişi genellikle yanlış biliniyor. 1 Mayıs'ın "Gerçek Tarihi" bu hataların bir bölümünü düzeltmeyi amaçlamaktadır.

Öncelikli ve yaygın yanlış, 1 Mayıs'ın, 1886 yılında Şikago'da yaşanan olaylar ve bu olaylar bahane edilerek asılarak öldürülen sosyalistlerle ilgili olduğunun sanılmasıdır.

1 Mayıs'ın işçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak belirlenmesinin 1886 yılındaki Şikago olaylarıyla hiçbir ilişkisi yoktur. Ayrıca, bu olaylarla bağlantılı kılınarak asılan işçi önderleri de sosyalist değil, anarşistti, anarkosendikalistti.

Önce bu yaygın hataya bakalım.

DİSK Yayınevi tarafından 1977 yılında yayımlanan *DİSK Eğitim Notları, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı* kitabında (s.183) şunlar yazmaktadır:

"Amerika'da işçiler çalışma süresinin kısaltılmasını istediler. İşgününün 8 saate indirilmesi için 1 Mayıs 1886 tarihinde 600 bin işçi genel greve gitti. Fabrikalar durdu. Kitlesele gösteri ve yürüyüşler örgütlendi. Burjuvazi polisi ve ajanlarını işçilerin üstüne gönderdi. Birçok işçi öldü, yaralandı. Amerikan işçi sınıfıyla dayanışma için pek çok ülkede işçi sınıfları gösteri ve direnişler düzenlediler. Aralarında I. Enternasyonal'e bağlı işçi önderinin de bulunduğu 4 yürekli işçi, kapitalist tekellerin emriyle asıldı. (...) Amerikan işçilerinin yiğit direnişi işçi sınıfı tarihinde altın bir sayfa oldu. 1889'da, 1 Mayıs işçi örgütleri tarafından 'Uluslararası Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü' ilan edildi."

Bu efsane birçok başka yayında da tekrarlanmaktadır.

1 Mayıs 1886 tarihinde Amerika'daki gösterilere yaklaşık 400 bin işçi katıldı. Şikago'da 40 bin dolayında işçinin gösteri yürüyüşü ve grevi ise, en önemli olaylardandı. Şikago'da 21 bin işçi 17 Nisan'da ve 25 bin işçi 25 Nisan'da gösteri yürüyüşü yapmıştı. Bu yürüyüşlerin hiçbirinde olay çıkmadı.

3 Mayıs 1886 günü ise Şikago'daki McCormick tarım araçları fabrikasının (adı daha sonra International Harvester oldu) önünde toplanan birkaç yüz grevci işçiye polis tarafından ateş açıldı. Bu işyerinde Şubat ayından beri grev sürüyordu ve işveren polis desteğiyle grevkıracıları çalıştırıyordu. Polisin bu saldırısında altı işçi öldürüldü.

8 saatlik işgünü için ülke çapında kampanya sürdürülürken polisin bu saldırısıyla altı işçinin ölmesi üzerine, 4 Mayıs 1886 günü Şikago'da Samanpazarı meydanında bir protesto gösterisi düzenlendi.

Gösteri olaysız bir biçimde sürerken, polis, gösteriyi dağıtmak için saldırdı. Bu arada, kimin tarafından atıldığı hâlâ belirlenemeyen bir bomba, iki polisin hemen, altı polisin ise aldıkları yaralar nedeniyle daha sonra ölmesine neden oldu. Polisin açtığı ateş üzerine de en az on kişi öldü.

Atılan bomba bahane edilerek, Şikago'da işçi gösterilerini düzenleyenlerden anarşist düşüncüyü savunan (anarkosendikalist) 8 sendikacı tutuklandı. Yapılan yargılamada, tutuklananların atılan bomba ile hiçbir şekilde bağlantılı olduğu gösterilemedi.

Ancak, bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde yaratılan işçi ve sendika düşmanı hava nedeniyle, jüri, zanlıları suçlu kabul etti. Samanpazarı'ndaki olaylara ilişkin mahkeme kararı adil değildi. Chicago'da 1 Mayıs günü Parsons'un önderliğinde bazı iddialara göre 40, bazı iddialara göre 80 bin kişinin katıldığı bir yürüyüş yapılmıştı; ancak herhangi bir olay çıkmamıştı. Ayrıca, 4 Mayıs gösterisini düzenleyenler sosyalist veya komünist değil, anarşistti. August Spies, ABD'de Almanca olarak yayımlanan bir anarşist gazetesinin (Arbeiter Zeitung) yayın yönetmeniydi.

Zanlıların jüri tarafından suçlu bulunmasında en önemli belge, 4 Mayıs 1886 günlü mitingin çağrısıydı. Çağrı ilanının ilk biçiminde, "işçiler, silahlanın ve tüm gücünüzle gelin" sözleri yer alıyordu. Spies, provokasyon korkusuyla bu cümleye karşı çıktı. Bu cümle metinden çıkarıldı. Ancak diğer bir matbaada basılan bildirilerin tümü imha edilemedi. Zanlılar aleyhindeki en önemli kanıt, bu bildiri oldu.

Mahkeme 8 sendikacıdan 7'sini idama mahkum etti. İdama mahkum edilen 5 kişinin cezaları onaylandı, ikisinin cezaları ömürboyu hapse çevrildi. Cezaları onaylananlardan Louis Lingg infaz

öncesinde intihar etti veya öldürüldü. George Engel, Adolph Fischer, Albert Parsons ve August Spies 11 Kasım 1887 tarihinde idam edildiler.

Bu olaylardan altı yıl sonra, 1893 yılında, eyalet valisi John Peter Altgeld hapiste bulunan 3 kişiyi affetti. Diğer taraftan Samanpazarı meydanında barışçı göstericilere saldırı emrini veren polis yetkilileri Bonfield ve Schaack ise 1899 yılında görevlerini kötüye kullanmaktan meslekten ihraç edildiler.

4 Mayıs 1886 tarihindeki Şikago olaylarından sonra, işçilerin 8 saatlik işgünü ve işçi lehine diğer alanlarda yasalar çıkarılması konusundaki mücadelesi durmadı.

Örgütlü Meslek ve İşçi Sendikaları Federasyonu bu arada Amerikan İşçi Federasyonu (AFL) adını almıştı. Amerikan İşçi Federasyonu'nun 1888 yılında yapılan kongresinde, Marangozlar Sendikası'nın öncülüğünde ve diğer tüm sendikaların desteğiyle, 8 saatlik işgünü için bir mücadelenin başlatılması kararlaştırıldı. Bu gösteriler 1 Mayıs 1890 tarihinde yapılacaktı.

Bu arada bir başka girişim, 1 Mayıs'ı yalnızca 8 saatlik işgünü ve temel sendikal haklar için mücadele günü olmaktan çıkararak, işçi sınıfının uluslararası birliği ve dayanışmasını gündeme getirdi.

1888 yılında Londra'da toplanan bir başka uluslararası işçi kongresinde ise, Belçika delegesi Anseele, en temel işçi haklarının tanınması için uluslararası işçi hareketinin gücünün gösterilmesini sağlayacak gösterilerin yapılmasını önerdi. Bu gösteriler için öngörülen tarih ise 1889 yılı Mayıs ayının ilk Pazar günüydü. Bu önerge daha sonra değiştirildiyse de, bilinebildiği kadarıyla, uluslararası işçi hareketinin birlik ve dayanışma günü olarak 1 Mayıs'ın kutlanması konusundaki ilk girişim budur.

Çeşitli ülkelerdeki işçi hareketlerinin temsilcileri 1889 yılında Paris'te uluslararası bir toplantı düzenlediler ve İkinci Enternasyonal'i oluşturdular.

Bu toplantıda, Şikago olaylarına hiç değinilmeden, günlük çalışma süresinin 8 saate indirilmesi ve işçi hakları konusunda Paris Kongresinde kabul edilen diğer kararların siyasal iktidarlara kabul ettirilmesi için aynı günde ve zamanda bütün ülkelerde büyük bir uluslararası gösteri düzenlenmesi kararlaştırıldı. Amerikan İşçi Federasyonu'nun 1888 kongresinde alınan karar uyarınca 1 Mayıs 1890 tarihinde böyle bir gösteri yapacağı belirtilerek, uluslararası gösteri gününün de 1 Mayıs 1890 olması kararlaştırıldı.

İkinci Enternasyonal'in 1889 yılında Paris'te yapılan ilk kongresinde, ABD Sosyalist İşçi Partisi delegesi J.F.Busche, işgününün kısaltılması için her yıl gösterilerin düzenlenmesi amacıyla belirli bir günün saptanmasını önerdi. Çeşitli tarihler üzerinde görüşme yapıldı. Busche, Amerikan Emek Federasyonu'nun bu amaçla 1 Mayıs 1890 günü gösteriler düzenleyeceğine işaret etti. Fransız Sendikalar Federasyonu yöneticilerinden Raymont Lavigne bu öneriyi destekledi. Alınan kararda şöyle deniliyordu:

"1 Mayıs 1890 Günü Uluslararası Gösteri. Tüm ülkelerde ve kentlerde aynı zamanda, üzerinde anlaşma sağlanan aynı günde işgününü sekiz saate yasal olarak indirmek için işçilerin kamu yetkililerinin karşısında güçlerini göstermeleri ve Paris Uluslararası Kongresi'nin diğer kararlarının uygulanması için belirli bir tarihte büyük bir uluslararası gösteri örgütlenecektir. Amerikan Emek Federasyonu'nun 1888 Aralık'ın St.Louis'de düzenlenen kongresinde 1 Mayıs 1890 tarihinde benzer bir gösterinin düzenlenmesine daha önceden karar verilmiş olduğu gözönüne alınarak, uluslararası gösteriler için de bu tarih kabul edilecektir. Değişik ülkelerin işçileri kendi ülkelerinin özel durumlarının ortaya çıkardığı koşullara göre bu gösteriyi gerçekleştireceklerdir."

Görüldüğü gibi, 1 Mayıs'ın Şikago olaylarıyla en küçük bir ilgisi alakası yoktur.

1 Mayıs'ın tarihine ilişkin diğer bir efsane de asılan işçi önderlerinin son sözlerine ilişkindir.

DİSK tarafından 1976 yılında yayımlanan *1 Mayıs Dünya İşçilerinin Birlik Mücadele Dayanışma Günü* kitapçığında (s.17) şöyle yazılmaktadır: "Parsons bunu reddetti. 'Ben suçsuzum. Bütün dünya biliyor suçsuz olduğumu. Eğer asılırsam, canı olduğumdan değil, sosyalist olduğumdan asılacağım.' Parsons'un son sözleri bu oldu." Aynı ifadeler DİSK'in 1978 yılında yayımlanan *1 Mayıs, Birlik Dayanışma Mücadele* kitapçığında da yer aldı (1978, s.34). Bu sözler birçok başka yayında da yer almaktadır.

Bu sözler tümüyle uydurmadır.

Ciddi bir kanıtı dayanmadan asılarak öldürülen Albert Parsons, August Spies, Adolph Fischer ve

George Engel birer anarşistti. Hukuk dışı bir biçimde idam edilirken anarşizmi savundular. Bu konuda en önemli belge, Albert Parsons'un eşi Lucy Parsons'un 1887 yılında yayımladığı kitaptır. Kitap, Albert Parsons'un yazılarından oluşmaktadır: *Anarşizm: Felsefesi ve Bilimsel Temeli* (A.R.Parsons, *Anarchism: Its Philosophy and Scientific Basis*, 1. Basım 1887, tıpkı basım 1970). Ancak kitabın sonunda idamlarla ilgili bir bölüm de bulunmaktadır (s.200).

11 Kasım 1887 günü Parsons, Spies, Fischer ve Engel idam yerine getirilir, boyunlarına ilmik ve başlarına çevrelerini görmelerini engelleyecek biçimde birer kukuleta geçirilir. Kitaptaki bölüm şöyledir: "Ondan sonra, kukuletaların altından şu sözcükler geldi: Spies: 'Bir gün gelecek, bizim sessizliğimiz bugün boğduğunuz seslerden daha güçlü olacaktır.' Fischer: 'Yaşasın anarşi.' Engel: 'Yaşasın anarşi!' Fischer: 'bu yaşamımın en mutlu anı!' Parsons: 'Ey Amerika'nın insanları, konuşmama izin verilecek mi? Şerif Matson, bırakın konuşayım! Halkın sesinin duyulmasına izin verin! Ey...' Ancak işaret verilmişti ve devletin görevlileri hem konuşmacıları ve hem de konuşmayı boğarak görevlerini yerine getirdiler."

Tarihin mücadelemize ışık tutabilmesinin önkoşulu, gerçeklere dayanmasıdır; yaratılan ve yayılan efsanelere değil.